Історія офтальмології

УДК 617.7

Легенда офтальмології
Пам'яті професора Людмили Сергіївни Терентьєвої

У цьому році 17 вересня ми могли би святкувати 95-річчя з дня народження доктора медичних наук, професора Людмили Сергіївни Терентьєвої, але, нажаль, 7 лютого 2015 року вона пішла з життя після тяжкої нетривалої хвороби.

Людмила Сергіївна була однією з найкращих учениць академіків В. П. Філатова і Н. О. Пучковської і все своє життя намагалась розвивати і пропагувати ідеї і знання, які отримала від своїх вчителів, підтримувати і прищеплювати молодому поколінню основи Філатовської офтальмологічної школи, яку вони збудували. Також, як вчили її колись В. П. Філатов і Н. О. Пучковська, вона навчала молодих лікарів – майбутніх вчених бути патріотами вітчизняної офтальмології і часто повторювала слова свого вчителя академіка В. П. Філатова про те, що «шлях в науці тернистий, але немає нічого кращого за науку і правду», і необхідно допомагати самому безнадійному хворому, щоб він міг «побачити світ у всій красі різноманіття форм і кольорів».

Народилась майбутня філатовка 17 вересня 1927 року на ст. Котельніково неподалік від Сталінграду в сім'ї військовослужбовця. У зв'язку з тим, що батько Людмили Сергіївни був військовим, родина часто переїжджала у різні місця. До школи вона пішла у 1935 р. у м. Сталінграді, потім вчилась в м. Орджонікідзе (нині Владикавказ) – столиці Північної Осетії, далі три роки – в м. Коростень Житомирської області, де її родину застала Вітчизняна війна, і їй прийшлося знову переїхати до м. Сталінград. Коли фронт почав наближатися до Сталінграду, Людмила Сергіївна разом із матір'ю переїхала до Середньої Азії у м. Андижан (Узбекистан), де закінчила 8-й клас, потім – в м. Астрахань, де закінчила 9-й клас, а по міру просування фронту на захід родина переїхала в Україну на ст. Помошна Кіровоградської області, де вона у травні 1945 року закінчила середню школу із золотою медаллю за успішне навчання та примірну поведінку, і з отриманим атестатом зрілості поїхала до Одеси поступати в Одеський медичний інститут за власним покликанням та за мрією своєї матері, яка бажала, щоб донька була лікарем. До інституту Л. С. Терентьєву прийняли без екзаменів і співбесіди за наявністю золотої медалі.

Одеський медичний інститут вона закінчила з відзнакою у 1950 році, і прямо зі студентської лави була направлена на наукову роботу до Інституту очних хвороб, яким керував академік В. П. Філатов. З цього року і до останніх днів життя (на протязі 65 років) професор Л. С. Терентьєва кожного дня ходила на роботу однією

і тою ж дорогою – дорогою, яку подарувала їй доля, за що вона була дуже їй вдячна.

До 1953 р. Терентьєва Л. С. була клінічним ординатором, потім молодшим науковим співробітником, з 1964 р. – старшим науковим співробітником, а з 1973 р. – керівником відділення офтальмоонкології і лазерної мікрохірургії включно до 2002 року, потім – головним науковим співробітником цього відділення.

У 1958 році вона захистила кандидатську дисертацію за темою «Експериментальні і клінічні дослідження по симпатичному запаленню» під керівництвом академіка Н. О. Пучковської. Значну частину цієї роботи склали експериментальні дослідження на курях, які ґрунтувалися на методиці німецького вченого Евгена Шрека і дозволили отримати в експерименті пластичний симпатичний увеїт. Клінічні дослідження були присвячені вивченню метода тканинної терапії у комплексному лікування тяжкого захворювання, яким є симпатичне запалення ока.

У 1975 р. Людмила Сергіївна захистила докторську дисертацію на тему «Метод фотокоагуляції у лікуванні увеальних меланом». Це було обширне експериментально-клінічне дослідження, яке почалося з 1961 р. після створення і використання експериментальної моделі офтальмокоагулятора на рубіні. Для експериментальних досліджень, головною метою яких була розробка методики руйнування внутрішньоочної пухлини лазерним випроміненням, використовувалися пухлинні штами карциноми Броуна-Пірса, меланоми Гардінг-Пассі і саркоми Роуса, які були отримані у Рес-

Фото 1. Л.С. Терентьєва (другий ряд, друга справа) зі своїми вчителями-академіками В.П. Філатовим і Н. О. Пучковською (перший ряд в центрі).

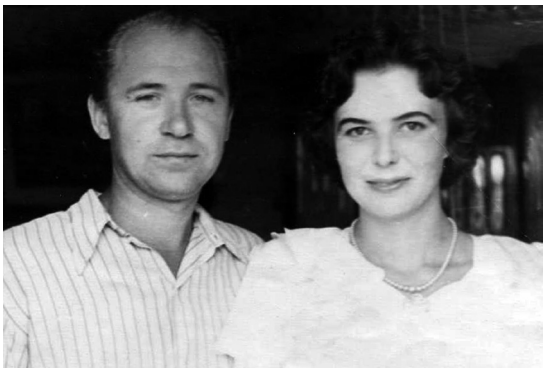

Фото 2. Л.С. Терентьєва з чоловіком – доктором мед. наук, професором Г.В. Легезою.

публіканському онкологічному інституті (м. Київ), але більш детальна розробка методики лазерного впливу на меланому увеального тракту відбувалась в клінічних дослідженнях. Науковим консультантом по виконанню докторської дисертації була також академік Н. О. Пучковська.

Професор Л. С. Терентьєва була першим вітчизняним вченим, яка використала для лікування внутрішньоочних пухлин лазерне випромінення, розробила методику ксенонової фотокоагуляції таких злоякісних внутрішньоочних пухлин, як меланома. Сотні тисяч хворих та їх родин вдячні Людмилі Сергіївні за врятування життя і можливість бачити навколишній світ.

Пройшовши Філатовську школу, Людмила Сергіївна стала серйозним вченим, відомим не тільки в нашій державі, а і в багатьох країнах світу.

Л. С. Терентьєва разом з професором А. І. Пахомовою були першими, хто організовував і розвивав онкоофтальмологічну службу в нашій країні і у колишньому СРСР з 1961 року. У 1981 році під її керівництвом в інституті був організований Український офтальмоонкологічний центр, в якому лікувались хворі не тільки із колишніх республік Радянського Союзу, але й інших країн світу – Болгарії, Югославії, Угорщини, Польщі, Греції, Лівії.

Професор Терентьєва Л. С. створила свою школу офтальмоонкологів, під її керівництвом захищено 7 кандидатських і 3 докторських дисертації, написано більш за 330 наукових робіт, 3 монографії, у тому числі розділ по клініці, діагностиці і лікуванню новоутворень органа зору у монографії під редакцією акад. Н. О. Пучковської «Атлас по глазным заболеваниям», розроблено 10 методичних рекомендацій і інформаційних листів, 9 раціоналізаторських пропозицій, отримано 3 авторських свідоцтва на винахід. Систематично Л. С. Терентьєва проводила роботу по підвищенню кваліфікації лікарів з питань діагностики і лікування новоут-

Фото 3. Л.С. Терентьєва, Г. В. Легеза з з академіком Н. О. Пучковською.

Фото 4. Професора Л.С. Терентьєва та Л. А. Лінник працюють з лазерноим офтальмокоагулятором

ворень органа зору і його придатків. З цією метою вона виїжджала в різні області України, де провела 44 виїзних семінари у 24 областях країни. Завдяки цьому підвищилась онкологічна пильність лікарів, покращилась діагностика пухлин, яка стала більш ранньою і достовірною, що сприяло вчасному зверненню пацієнтів по допомогу і проведенню правильної тактики лікування. Це, в свою чергу, сприяло розширенню можливостей органозберігаючого лікування і підвищенню життєвого прогнозу пацієнтів.

Людмила Сергіївна навчала своїх молодших колег займатися актуальними та складними науковими проблемами, шукати і впроваджувати нові способи діагностики і лікування хворих, бути в науці чесними і принциповими, відстоювати свою точку зору, докладати про свої наукові та практичні досягнення на конференціях, конгресах, з'їздах не тільки у нас в країні, а й за кордоном. Вона сама приймала активну участь в роботі наукових зустрічей різного рівня як в Україні, так і за кордоном (Польща, Болгарія, Італія, Франція, Угорщина, Нідерланди, Туреччина, ОАЕ, Німеччина, Єгипіт). Часто повторювала слова свого вчителя академіка В. П. Філатова про те, що «песимізм у ліжка хворого і в науці безплідний і не йому належить майбутнє», що «немає безнадійних хворих, є бездарні лікарі», що «треба робити все можливе і обов'язково зберігати у хворого надію на покращення, особливо у тяжких випадках». В. П. Філатов говорив:

«Учитесь силы отдавать
Самоотверженно науке.
Так, чтобы зрение возвращать
Могли умело Ваши руки».

Свою наукову і практичну діяльність, яка була пов'язана з Інститутом Філатова, роботою під керівництвом таких великих вчених, патріотів вітчизняної офтальмології, які створили прекрасну наукову школу з традиційним гуманізмом і оптимізмом та виховували офтальмологів, які люблять свою спеціальність, науку і хворого – академіків В. П. Філатова і Н. О. Пучковської, Л. С.Терентьєва вважала доленосною з моментами перемог і поразок, це було джерелом натхнення в її житті.

Терентьєва Л. С. вміло поєднувала наукову і клінічну роботу з громадською діяльністю. У колишньому СРСР вона багато років очолювала комсомольську, а

Фото 5. Професор Л.С. Терентьєва – 85 річний ювілей.

потім партійну організацію інституту, була головою місткому, членом спеціалізованої Вченої ради по захисту дисертацій, членом Вченої та експертної рад інституту, членом правління Асоціації офтальмологів України, членом редколегії «Офтальмологічного журналу», почесним членом Болгарського офтальмологічного товариства. Неодноразово професор Л. С. Терентьєва була нагороджена грамотами та дипломами Національної академії наук та Міністерства охорони здоров'я України за багаторічну плідну наукову, клінічну і педагогічну діяльність, високий професіоналізм, значний внесок у розвиток вітчизняної офтальмології і офтальмоонкології, широке впровадження досягнень науки у медичну практику. Нагороджена орденом «Знак пошани», значком «Відмінник охорони здоров'я», медаллю «За доблесну працю». У 2010 році Терентьєва Л. С. була нагороджена за видатні заслуги і вагомий внесок у розвиток офтальмології Дипломом «Легенда офтальмології».

«Легендою офтальмології», зокрема, офтальмоонкології, високо інтелігентною і гармонійною людиною, розумною, красивою жінкою, професор Людмила Сергіївна Терентьєва назавжди залишиться в пам'яті колег і учнів.

Колектив відділу офтальмоонкології
ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України»

ПОПРАВКА

В "Офтальмологічному журналі" №3 2022 р. на стор. 24 ініціали та прізвища авторів слід читати **М. М. Уманець, Н. В. Медведовська**. В змісті також ініціали та прізвище автора слід читати **Н. В. Медведовська.**